

องค์กรแห่งนวัตกรรมกับการพัฒนาคุณภาพโรงเรียนประถมศึกษาในศตวรรษที่ 21
Innovative Organization and The Quality Development of Primary
Schools in 21st Century

เสฐียร จันทมุล¹

พลธาวิณ วชรธารารังค์²

จิรัฐติกุล ดอนวิจารย์ขจร³

มาลินี เลิศไธสง⁴

Satien Jantamool¹

Pholthawin Wacharadhorntumrong²

Jeeruttikoon Dawnwichankajorn³

Malinee Lertthaisong⁴

Received: August 31,2025 Revised: November 16,2025 Accepted: November 24,2025

บทคัดย่อ

องค์กรแห่งนวัตกรรม (Innovative Organization: IO) เป็นแนวความคิดการบริหารจัดการสมัยใหม่ที่มุ่งเปลี่ยนแปลงองค์กรให้มีคุณลักษณะและพฤติกรรมที่ส่งเสริมการสร้างสรรค์สิ่งใหม่อย่างเป็นระบบและต่อเนื่อง เพื่อสร้างมูลค่าเพิ่ม ความแตกต่าง และศักยภาพในการแข่งขัน องค์กรลักษณะนี้ เน้นการบูรณาการการจัดการองค์กรเข้ากับการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ เพื่อให้บุคลากรมีความรู้ ความคิดสร้างสรรค์ และทักษะที่จำเป็นในการคิดริเริ่ม สร้างนวัตกรรม และปรับตัวต่อการเปลี่ยนแปลงอย่างเหมาะสม นวัตกรรมที่เกิดขึ้นช่วยยกระดับคุณภาพการทำงาน สร้างผลลัพธ์ทางเศรษฐกิจและสังคมที่ยั่งยืน และสร้างวัฒนธรรมการเรียนรู้ในองค์กรอย่างต่อเนื่องและมั่นคง สำหรับโรงเรียนประถมศึกษา แนวคิดองค์กรแห่งนวัตกรรมมีความสำคัญอย่างยิ่ง เพราะช่วยยกระดับคุณภาพการศึกษาให้สอดคล้องกับความต้องการของศตวรรษที่ 21 โดยเกี่ยวข้องกับ 4 ปัจจัยหลัก ได้แก่ ภาวะผู้นำ บริยาภาศ วัฒนธรรม และพฤติกรรมองค์กร ซึ่งเป็นพื้นฐานของการสร้างบรรยากาศการเรียนรู้ที่มีคุณภาพ

แนวทางการพัฒนาโรงเรียนให้มีคุณภาพนั้นจำเป็นต้องดำเนินงานภายใต้แนวคิด องค์กรแห่งนวัตกรรม (Innovative Organization) ซึ่งมุ่งสร้างสภาพแวดล้อมการเรียนรู้ที่เอื้อต่อการคิดสร้างสรรค์ การทดลอง และการประยุกต์ใช้ความรู้ การดำเนินงานเพื่อให้โรงเรียนประถมศึกษาเป็นองค์กรแห่งนวัตกรรมที่สร้างองค์ความรู้ใหม่ มีคุณภาพสูง และสามารถนำไปใช้ประโยชน์ได้จริง ทั้งในด้านการเรียนการสอน การบริหารจัดการ การพัฒนาครู การมีส่วนร่วมของชุมชน สร้างผลสัมฤทธิ์ทางการศึกษาอย่างยั่งยืน ในศตวรรษที่ 21 โครงสร้างพื้นฐานสำหรับการเรียนรู้ตลอดชีวิต เช่น ห้องเรียนดิจิทัล ห้องสมุดอิเล็กทรอนิกส์ พื้นที่สร้างสรรค์ รวมทั้งระบบประกันคุณภาพที่เข้มแข็ง เพื่อให้เกิดนวัตกรรมและแนวปฏิบัติที่เป็นเลิศ

¹⁴ นักวิชาการอิสระและข้าราชการบำนาญ

² โรงเรียนอนุบาลบางละมุง จังหวัดชลบุรี

³ คณะศึกษาศาสตร์และศิลปศาสตร์ วิทยาลัยบัณฑิตเอเซีย

¹⁴ Retired Government Official

² Anubanbanglamung School, Chonburi

³ Faculty of Education and Arts, College of Asian Scholars.

¹ Corresponding author Email: satienjantamool2@gmail.com

การขับเคลื่อนองค์กรแห่งนวัตกรรมสามารถดำเนินการผ่านการพัฒนานวัตกรรมด้านการบริหารจัดการ หลักสูตร การเรียนการสอน การนิเทศติดตามประเมินผลที่เหมาะสมและมีประสิทธิภาพสูงสุด

คำสำคัญ: องค์กรแห่งนวัตกรรม, ศตวรรษที่ 21, การพัฒนาคุณภาพโรงเรียนประถมศึกษา

Abstract

The Innovative Organization (IO) is a modern management concept that aims to transform organizations into those with characteristics and behaviors that systematically and continuously foster innovation, creating added value, differentiation, and competitiveness. This type of organization emphasizes integrating organizational management with human resource development to ensure that personnel possess the knowledge, creativity, and skills necessary to initiate, innovate, and adapt appropriately to change. This innovation enhances work quality, generates sustainable economic and social outcomes, and fosters a continuous and stable organizational learning culture. For elementary schools, the Innovative Organization concept is crucial because it enhances the quality of education to meet the demands of the 21st century. It involves four key factors: leadership, climate, culture, and organizational behavior, which are fundamental to creating a quality learning environment.

The development of quality schools requires operating under the Innovative Organization concept, which aims to create a learning environment conducive to creativity, experimentation, and knowledge application. This approach aims to transform elementary schools into innovative organizations that generate new, high-quality, and practically applicable knowledge across teaching, management, teacher development, community engagement, and sustainable educational outcomes for the 21st century. This includes infrastructure for lifelong learning, such as digital classrooms, e-libraries, and creative spaces, as well as a robust quality assurance system. To create innovation and best practices, driving innovation organizations can be done through the development of innovations in management, curriculum, teaching and learning, and appropriate and effective supervision, monitoring and evaluation.

Keywords: Innovative Organization, 21st Century, Primary School Quality Development

บทนำ

องค์กรแห่งนวัตกรรม (Innovation Organization) เกี่ยวข้องกับการที่โรงเรียนและองค์กรทางการศึกษาที่ผู้บริหารมีการใช้ความคิดสร้างสรรค์ นำมาซึ่งการเปลี่ยนแปลงของการบริหารจัดการ ความคิดและวิธีดำเนินงานในรูปแบบใหม่ๆ แตกต่างจากที่เคยปฏิบัติ และมีการสนับสนุนให้บุคลากรใช้หรือคิดค้นองค์ความรู้ เทคโนโลยี สิ่งประดิษฐ์ใหม่ ๆ เพื่อให้การบริหารงานมีประสิทธิภาพและประสิทธิผล เกิดประโยชน์สูงสุดต่อองค์กรและตอบสนองความต้องการของลูกค้าหรือผู้บริการ ซึ่งองค์กรแห่งนวัตกรรม

เป็นองค์กรที่ประสบผลสำเร็จจากการดำเนินงานด้วย ความคิดสร้างสรรค์ ทำในสิ่งที่แตกต่างจากสิ่งเดิม มีความสามารถคิดค้นสิ่งใหม่ ๆ เพื่อการพัฒนาทั้งในรูปแบบการบริหารจัดการ กลยุทธ์และวิสัยทัศน์ สามารถปรับปรุง เปลี่ยนแปลงกระบวนการทางความคิดเพื่อก่อให้เกิดสิ่งใหม่ ๆ ที่แตกต่างและเป็นประโยชน์ทางการแข่งขัน สำหรับการเป็นองค์กรนวัตกรรมทางการศึกษานั้น โรงเรียนประถมศึกษาต้องมีความสามารถคิดค้นสิ่งใหม่ ๆ เพื่อการพัฒนาได้ตั้งแต่กระบวนการทำงาน และการผลิตผลงาน รวมทั้งการจัดการเรียนการสอนเพื่อส่งเสริมการเรียนรู้ของผู้เรียนตามศักยภาพได้อย่างมีประสิทธิภาพ และสนับสนุนให้มีการสร้างนวัตกรรมจนทำให้โรงเรียนประถมศึกษาที่มีขีดความสามารถในการสร้างสรรค์นวัตกรรมในด้านต่าง ๆ โดยมีการบริหารจัดการระบบและทรัพยากรต่าง ๆ มีการปรับเปลี่ยนพฤติกรรมหรือลักษณะขององค์กร และมีการเลือกใช้ความคิดใหม่เพื่อเสริมสร้างสิ่งแวดล้อมที่ทำให้วัฒนธรรมกระจายทั่วทั้งองค์กร ทั้งนี้องค์กรแห่งนวัตกรรมมีความสำคัญในหลาย ๆ ด้าน องค์กรแห่งนวัตกรรมมีความสำคัญโดยเฉพาะในด้านการปรับปรุงเปลี่ยนแปลงสิ่งที่ดีขึ้น มีแนวคิดวิธีการใหม่ ๆ ทำให้องค์กรเกิดการพัฒนาที่รวดเร็วและทันต่อเหตุการณ์ องค์กรมีประสิทธิภาพมากขึ้น ประหยัดเวลา และเพิ่มความสะดวกสบายในการดำเนินงานตอบสนองความต้องการของลูกค้าหรือผู้รับบริการดีขึ้น ทำให้ผู้บริหารองค์กรมีการพัฒนาวิสัยทัศน์พัฒนาความคิดสร้างสรรค์นวัตกรรมที่ปฏิบัติได้ นำนวัตกรรมไปใช้ขับเคลื่อนองค์กรด้วยระบบบริหารจัดการและนวัตกรรมแบบกระจายอำนาจ สร้างแรงจูงใจให้บุคลากรมีความสามารถนำนวัตกรรมไปใช้ส่งผลให้เกิดการพัฒนาและเปลี่ยนแปลงในองค์กร รวมทั้งทำให้เกิดค่านิยมและวัฒนธรรม ขับเคลื่อนองค์กรไปสู่ องค์กรแห่งการเรียนรู้ สร้างองค์กรให้มีความขับเคลื่อนโดยใช้ความคิดสร้างสรรค์และนวัตกรรมใหม่ ๆ และเตรียมพร้อมรับความเปลี่ยนแปลงที่อาจเกิดขึ้นได้ ซึ่งองค์กรแห่งนวัตกรรม (Innovation Organization) ถือว่าเป็นแนวคิดการบริหารจัดการองค์กรสมัยใหม่หรือการเปลี่ยนแปลงองค์กรไปสู่สิ่งใหม่เพื่อปรับเปลี่ยนคุณลักษณะหรือพฤติกรรมขององค์กร โดยการสร้างนวัตกรรมอย่างมีระบบที่มุ่งเน้นศักยภาพหรือความแตกต่างให้สามารถนำไปต่อยอดหรือสร้างธุรกิจแนวใหม่ได้ ดังนั้นองค์กรแห่งนวัตกรรมจึงมีบทบาทที่สำคัญในการบริหารองค์กรให้เกิดการสร้างและใช้นวัตกรรมได้อย่างมีประสิทธิภาพ โดยการบูรณาการวิธีการและแนวคิดทางการบริหารจัดการองค์กรและทรัพยากรมนุษย์เพื่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงและสร้างสรรค์สิ่งใหม่ให้เกิดประโยชน์ และมีมูลค่าเพิ่มทางด้านเศรษฐกิจและวิธีการปฏิบัติงานขององค์กร โดยเฉพาะอย่างยิ่งในระดับโรงเรียนประถมศึกษา ถือว่ามีความจำเป็นอย่างมากที่จะต้องพัฒนานวัตกรรม หรือนำนวัตกรรมต่าง ๆ มาใช้เพื่อพัฒนาคุณภาพการศึกษา โดยผู้นำหรือผู้บริหารสถานที่มีภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมจะสามารถใช้นวัตกรรมในการนำองค์กรได้อย่างมีประสิทธิภาพ ผู้บริหารมีภาวะผู้นำอย่างเหมาะสม องค์กรมีบรรยากาศที่เอื้อต่อการสร้างนวัตกรรม ครูและบุคลากรมีนิสัยนวัตกรรม ย่อมส่งผลให้กลายเป็นองค์กรแห่งนวัตกรรมการศึกษา ที่สามารถสร้างนวัตกรรมได้อย่างต่อเนื่อง ทำให้มีศักยภาพพร้อมในการแข่งขันและสร้างคุณค่าแก่องค์กรได้อย่างยั่งยืน ซึ่งถือว่าเป็นทางเลือกใหม่ของการบริหารการศึกษา รวมทั้งเป็นทางเลือกใหม่สำหรับการพัฒนาในศตวรรษที่ 21 (21st Century Development) ที่เกี่ยวข้องกับ 4 ปัจจัยหลักได้แก่ ภาวะผู้นำ บรรยากาศ วัฒนธรรม และพฤติกรรมองค์กร ส่วนองค์ประกอบขององค์กรแห่งนวัตกรรมที่จะประสบผลสำเร็จและอยู่รอดท่ามกลางความเปลี่ยนแปลงของโลกอย่างรวดเร็วนั้น จากสังเคราะห์แนวคิดของนักวิชาการทั้งในประเทศและต่างประเทศ พบว่า มีแนวคิดสอดคล้องกันในทิศทางเดียวกันครอบคลุมถึงแรงจูงใจ และความมุ่งมั่นของบุคลากรที่มีเป้าหมายชัดเจน มีวิสัยทัศน์ กลยุทธ์ เป้าหมายขององค์กรนวัตกรรม มีการทำงานร่วมกัน มีการปรับปรุงโครงสร้างองค์กร การมีความคิดสร้างสรรค์ วัฒนธรรม บรรยากาศองค์กร เทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร นิสัยนวัตกรรม ภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรม และเครือข่ายความร่วมมือที่หลากหลาย ซึ่งถือว่าเป็นแนวคิดองค์ประกอบหลักที่มีความสอดคล้องกัน

จากการศึกษางานวิจัยส่วนใหญ่พบว่า ตัวบ่งชี้องค์กรแห่งนวัตกรรมการศึกษาของโรงเรียน สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ และองค์ประกอบการเป็นองค์กรแห่งนวัตกรรมนั้นมีองค์ประกอบ 7 ด้านดังนี้ 1) ด้านการบริหารเชิงกลยุทธ์ มี 9 ตัวชี้วัด 2) ด้านการบริหารและพัฒนาบุคลากร มี 7 ตัวชี้วัด 3) ด้านโครงสร้างองค์กรที่เหมาะสม มี 5 ตัวชี้วัด 4) ด้านบรรยากาศนวัตกรรม มี 7 ตัวชี้วัด 5) ด้านการสื่อสาร มี 5 ตัวชี้วัด 6) ด้านทีมงานที่มีประสิทธิภาพ มี 5 ตัวชี้วัดและด้านนิสยนวัตกรรม มี 7 ตัวชี้วัด (ขวัญชนก แสงท้าน, 2563, หน้า 156-157) และตัวบ่งชี้การเป็นโรงเรียนนวัตกรรม พบว่า 1) ตัวบ่งชี้ลักษณะของโรงเรียนนวัตกรรมที่สำคัญ มี 5 องค์ประกอบดังนี้ 1) นโยบายโรงเรียนด้านนวัตกรรม 2) หลักสูตรเชิงนวัตกรรม 3) การจัดการเรียนรู้เชิงนวัตกรรมของครู 4) ความเชี่ยวชาญด้านนวัตกรรมของครู และ 5) ลักษณะทางกายภาพของโรงเรียน (จิตติมา วรรณสร, 2563, หน้า 18) และตัวบ่งชี้กระบวนการพัฒนาโรงเรียนนวัตกรรม ประกอบด้วย 4 องค์ประกอบ ดังนี้ 1) การเรียนรู้เชิงนวัตกรรมของนักเรียน 2) พฤติกรรมการสร้างนวัตกรรมของครู 3) การสร้างเครือข่ายชุมชน และ 4) ภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมของผู้บริหาร (ภารดี อนันต์นารี, 2564, หน้า 45-47)

การพัฒนาคุณภาพการศึกษาในปัจจุบันยังไม่สอดคล้องกับโลกแห่งศตวรรษที่ 21 (21st Century Era) นับว่าเป็นช่วงเวลาแห่งการเปลี่ยนแปลงในหลายๆด้าน ทั้งวิทยาการสมัยใหม่ นวัตกรรมเทคโนโลยี สังคมที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อม ซึ่งทุกประเทศต่างให้ความสำคัญกับการแข่งขันโดยอาศัยแรงงาน และทรัพยากรเป็นสำคัญ จะถูกขับเคลื่อนด้วยความรู้ นวัตกรรม เทคโนโลยีสารสนเทศและสังคมวัฒนธรรมสมัยใหม่ โดยประเทศไทยเองก็ได้ให้ความสำคัญกับการพัฒนาในด้านเศรษฐกิจ สังคม สิ่งแวดล้อม การเมืองการปกครอง โตรคมนาคม พลังงาน การเกษตร สาธารณสุข รวมถึงการศึกษา โดยมีเป้าหมายเพื่อการพัฒนาประเทศไปสู่ความมั่นคง มั่งคั่ง และยั่งยืน ตามแนวทาง Thailand 4.0 โดยมีกรอบยุทธศาสตร์ชาติ 20 ปี (พ.ศ. 2560 – 2579) แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ และน้อมนำหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง เป็นแนวทางในการพัฒนาประเทศที่สอดคล้องกับทิศทางการพัฒนาที่ยั่งยืนของประชาคมโลก (Sustainable Development Goals: SDGs) โดยพัฒนาและปรับตัวให้ทันต่อการเปลี่ยนแปลงสถานการณ์โลกในยุคที่มีการแข่งขันกันด้วยความก้าวหน้าทางเทคโนโลยี และนวัตกรรม (Technology and Innovation) และแผนการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2560-2579 ได้กำหนดวิสัยทัศน์ว่า “คนไทยทุกคนได้รับการศึกษาและเรียนรู้ตลอดชีวิตอย่างมีคุณภาพ ดำรงชีวิตอย่างเป็นสุขสอดคล้องกับหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง และการเปลี่ยนแปลงของโลกศตวรรษที่ 21” ซึ่งรัฐต้องจัดการศึกษาที่มีรูปแบบที่หลากหลาย และทุกภาคส่วนสังคมต้องมีส่วนร่วมในการจัดและสนับสนุนการศึกษาให้มีคุณภาพ สามารถพัฒนาเต็มตามศักยภาพอย่างต่อเนื่อง และมีผลลัพธ์ที่พึงประสงค์ของการศึกษาตามมาตรฐานการศึกษาของชาติ ซึ่งหมายถึงคุณลักษณะของคนไทย 3 ด้าน คือ เป็นผู้เรียนรู้ ผู้ร่วมสร้างสรรค์นวัตกรรม และพลเมืองที่เข้มแข็งเพื่อใช้เป็นข้อกำหนดเกี่ยวกับคุณลักษณะคุณภาพที่พึงประสงค์ของคนไทย สำหรับให้โรงเรียนประถมศึกษาทุกแห่งยึดเป็นกรอบสำหรับสร้างคนไทย 4.0 ที่แตกต่างไปตามบริบทของท้องถิ่นและโรงเรียนประถมศึกษาถือว่าเป็นความพยายามที่จะยกระดับคุณภาพการศึกษาของชาติให้เจริญก้าวหน้าทัดเทียมกับนานาประเทศ ซึ่งจำเป็นต้องอาศัยวิธีการเทคโนโลยี และนวัตกรรมการศึกษา และใช้เป็นเครื่องมือขับเคลื่อนและยกระดับคุณภาพการศึกษาให้ประสบผลสำเร็จมากยิ่งขึ้น ซึ่งการที่องค์กรทางการศึกษาจะประสบผลตามเป้าหมายและอยู่รอดท่ามกลางความเปลี่ยนแปลงของโลกอย่างรวดเร็วมากน้อยเพียงใดนั้นขึ้นอยู่กับความคิดสร้างสรรค์ การค้นพบสิ่งใหม่ๆ และการสร้างนวัตกรรม พัฒนาองค์กรไปสู่องค์กรแห่งนวัตกรรมการศึกษา และนำนวัตกรรมไปใช้พัฒนาองค์กรอย่างครบถ้วนต้องมีการพัฒนารูปแบบการจัดการศึกษา การบริหารงานใหม่ ๆ รวมถึงการมีความคิดริเริ่ม

สร้างสรรค์ในการจัดการศึกษาและการเรียนการสอนใหม่ ๆ อยู่เสมอ เพราะความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ (Creativity) ถือว่าเป็นจุดกำเนิดของการสร้างนวัตกรรมให้เกิดขึ้นในองค์กร ซึ่งจะเป็นหนทางหนึ่งที่จะให้องค์กรสามารถสร้างจุดยืนที่แข็งแกร่ง สามารถอยู่รอด เจริญเติบโตและมีสมรรถนะในการแข่งขันอย่างยั่งยืน (อนุพงษ์ ชุมแสงวาปี, 2560, หน้า 2-3)

ทั้งนี้การพัฒนาโรงเรียนประถมศึกษาสู่การเป็นองค์กรแห่งนวัตกรรม ที่ครอบคลุมองค์ประกอบและตัวชี้วัดการเป็นองค์กรแห่งนวัตกรรม จึงมีความสำคัญต่อการพัฒนาคุณภาพการศึกษา มีการนำวัสดุ อุปกรณ์ เทคโนโลยี และนวัตกรรมต่าง ๆ มาใช้ในองค์กรเพื่อขับเคลื่อนไปสู่เป้าหมายและคุณภาพอย่างต่อเนื่อง ให้เหมาะสมกับบริบทของโรงเรียนประถมศึกษา ก้าวทันต่อการเปลี่ยนแปลงทั้งภายในและภายนอกโรงเรียนประถมศึกษา พร้อมกับการพัฒนาบุคลากร เพื่อสร้างเป็นองค์กรแห่งนวัตกรรม (Innovation Organization) ได้อย่างสอดคล้องกับเป้าหมายของการพัฒนาคุณภาพโรงเรียนประถมศึกษาในศตวรรษที่ 21 (School Quality in 21st Century) โดยการขับเคลื่อนผ่านนวัตกรรมในด้านการบริหารจัดการ ด้านหลักสูตร ด้านการจัดการเรียนรู้ และด้านนิเทศ ติดตามและประเมินผล เป็นต้น (ขวัญชนก แสงท้านัง, 2563, หน้า 157)

แนวคิดเกี่ยวกับองค์กรแห่งนวัตกรรม

องค์กรแห่งนวัตกรรม (Innovative Organization) เป็นแนวคิดสำคัญในศตวรรษที่ 21 ที่หลายภาคส่วนให้ความสนใจอย่างมาก องค์กรที่สามารถปรับตัว เปลี่ยนแปลง และพัฒนานวัตกรรมได้อย่างต่อเนื่องย่อมได้เปรียบในการแข่งขัน งานวิจัยทั้งของนักวิชาการไทยและต่างประเทศได้ให้ความหมาย แนวทางพัฒนา และรูปแบบขององค์กรแห่งนวัตกรรมในหลากหลายมิติ บทความนี้จึงมุ่งสังเคราะห์งานวิจัยที่เกี่ยวข้องเพื่อสรุปแนวคิดหลัก และเปรียบเทียบลักษณะเด่นระหว่างแนวคิดไทยและต่างประเทศ จากการศึกษาเอกสารแนวคิด ตำราและงานวิจัยเกี่ยวกับองค์กรแห่งนวัตกรรม ซึ่งมีลักษณะแตกต่างจากองค์กรแบบอื่น ๆ โดยผู้ให้แนวคิดเกี่ยวกับองค์กรแห่งนวัตกรรมไว้อย่างหลากหลาย และนำเสนอได้ดังนี้

1. ความหมายขององค์กรแห่งนวัตกรรม (Innovative Organization) หมายถึง องค์กรที่มีลักษณะเปิดกว้างต่อความคิดใหม่ ส่งเสริมการเรียนรู้และการเปลี่ยนแปลงอย่างต่อเนื่อง โดยมีระบบสนับสนุนที่เอื้อต่อการคิดค้นทดลอง และพัฒนาแนวทางใหม่ ๆ เพื่อนำไปสู่การปรับปรุงงานและเพิ่มคุณภาพของการให้บริการหรือผลิตภัณฑ์อย่างสร้างสรรค์ องค์กรแห่งนวัตกรรม คือองค์กรที่มีการส่งเสริมให้บุคลากรมีความคิดสร้างสรรค์ กล้าคิด กล้าทำสิ่งใหม่ ๆ และมีระบบการบริหารที่เอื้อต่อการเปลี่ยนแปลง เพื่อให้สามารถตอบสนองต่อความเปลี่ยนแปลงของสังคมและเทคโนโลยีได้อย่างมีประสิทธิภาพ” องค์กรแห่งนวัตกรรมเป็นองค์กรที่มีการสร้างสรรค์และพัฒนาแนวคิดหรือวิธีการใหม่ ๆ อย่างต่อเนื่อง โดยมุ่งเน้นให้เกิดการเปลี่ยนแปลงและพัฒนาทั้งในด้านผลิตภัณฑ์ กระบวนการ หรือบริการที่ช่วยเพิ่มความสามารถในการแข่งขันและยกระดับประสิทธิภาพขององค์กร องค์กรแห่งนวัตกรรมจะต้องมีวัฒนธรรมที่สนับสนุนการคิดสร้างสรรค์ การทดลอง และการเรียนรู้จากความล้มเหลว รวมถึงการปรับตัวตามการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วของตลาดและเทคโนโลยี ซึ่งจะช่วยให้องค์กรสามารถบรรลุความสำเร็จในระยะยาว องค์กรเหล่านี้ไม่เพียงแต่นำเสนอเทคโนโลยีใหม่ ๆ หรือผลิตภัณฑ์ที่ตอบสนองความต้องการของลูกค้า แต่ยังรวมถึงการปรับปรุงกระบวนการภายในองค์กรเพื่อให้มีความคล่องตัวและมีประสิทธิภาพมากขึ้น การมีการส่งเสริมความคิดสร้างสรรค์จากทุกระดับขององค์กร รวมถึงการมีส่วนร่วมจากทุกภาคส่วนในการพัฒนานับเป็นส่วนสำคัญที่จะทำให้องค์กรสามารถเติบโตและยืนหยัดในตลาดที่มีการแข่งขันสูงได้ หรือในมิติหนึ่ง

“องค์กรแห่งนวัตกรรมการศึกษา” ในบทความวิชาการที่ชื่อว่า “องค์กรแห่งนวัตกรรมการศึกษา: การบริหารจัดการเพื่อพัฒนาองค์กรการศึกษาที่มีความคิดสร้างสรรค์และนวัตกรรม” โดยระบุว่า องค์กรแห่งนวัตกรรมการศึกษาเป็นองค์กรที่มุ่งเน้นการพัฒนาความคิดสร้างสรรค์และนวัตกรรมเพื่อยกระดับคุณภาพการศึกษา การสร้างสภาพแวดล้อมที่เอื้อต่อการเรียนรู้และการทำงานร่วมกันของบุคลากรในองค์กร เพื่อให้เกิดการพัฒนาผลิตภัณฑ์การศึกษาหรือกระบวนการทางการศึกษาที่มีประสิทธิภาพและทันสมัย องค์กรแห่งนวัตกรรมจึงเป็นองค์กรที่ส่งเสริมการสร้างสรรค สนับสนุน การใช้เทคโนโลยี และเน้นการบริหารจัดการที่ยืดหยุ่น เปิดกว้างต่อแนวคิดใหม่ เพื่อให้สามารถพัฒนาได้อย่างยั่งยืนในสังคมที่เปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว และองค์กรแห่งนวัตกรรมยังอาจหมายถึงองค์กรที่มีการเปลี่ยนแปลง ปรับปรุงแนวคิดใหม่ ๆ ทางด้านการบริหารจัดการลักษณะขององค์กร รวมไปถึงกระบวนการคิด ที่ก่อให้เกิดประโยชน์เพื่อนำไปสู่ผลสำเร็จและความสามารถในการแข่งขันขององค์กรในการนำไปสู่การพัฒนาโรงเรียนประถมศึกษา รวมทั้งองค์กรที่มีกระบวนการนำแนวคิดนวัตกรรมในรูปแบบต่าง ๆ มาใช้ในการบริหารจัดการองค์กรเพื่อความเข้มแข็งขององค์กรและความสามารถในการแข่งขันที่รุนแรง รวมทั้งในองค์กรได้ร่วมกันใช้กระบวนการทำงานที่ทำให้เกิดผลประโยชน์ร่วมกันทั่วทั้งองค์กรได้สิ่งใหม่ ๆ นำแนวคิดใหม่ ๆ เกิดเป็นผลงานใหม่ ๆ ที่สามารถตอบสนองความต้องการของผู้ใช้งานได้เป็นอย่างดีมีประสิทธิภาพ ซึ่งสอดคล้องกับหลักการที่ว่า องค์กรแห่งนวัตกรรมควรสร้างวัฒนธรรมองค์กรที่เอื้อต่อการเรียนรู้ การทดลอง และการแลกเปลี่ยนความรู้ระหว่างบุคลากร ดังนั้นองค์กรแห่งนวัตกรรมไม่เพียงพัฒนาเทคโนโลยี แต่รวมถึงการเปลี่ยนแปลงโครงสร้าง กระบวนการ และวัฒนธรรมองค์กร เพื่อรองรับความคิดใหม่ ๆ องค์กรแห่งนวัตกรรมต้องสนับสนุนให้เกิด “Creative Climate” ที่บุคลากรมีอิสระในการเสนอความคิดโดยไม่กลัวความล้มเหลว รวมทั้งโครงสร้างองค์กรจะต้องช่วยส่งเสริมการคิดเชิงระบบสนับสนุนการวิจัยภายใน และการบริหารจัดการความรู้

จากที่กล่าวมาสรุปได้ว่า องค์กรแห่งนวัตกรรม หมายถึง องค์กรที่มีการนำแนวคิดนวัตกรรม มาใช้ในการพัฒนาและปรับปรุงการดำเนินงานเพื่อเพิ่มประสิทธิภาพและประสิทธิผลของงาน โดยมุ่งเน้น การสร้างสรรค์และปรับเปลี่ยนกระบวนการทำงานให้ทันสมัย เพื่อตอบสนองต่อความต้องการที่เปลี่ยนแปลง อย่างรวดเร็ว ทั้งนี้ องค์กรดังกล่าวจะมีลักษณะการบริหารจัดการที่เปิดกว้างและส่งเสริมการคิดสร้างสรรค์ การทดลอง และการเรียนรู้จากข้อผิดพลาด ในการสร้างองค์กรแห่งนวัตกรรม ผู้บริหารต้องมีภาวะผู้นำ ที่มุ่งเน้นการสนับสนุนและส่งเสริมให้สามารถทำงานร่วมกันและพัฒนานวัตกรรมได้อย่างต่อเนื่อง

2. ความสำคัญขององค์กรแห่งนวัตกรรม โดยเห็นว่าองค์กรแห่งนวัตกรรมมีความสำคัญต่อการยกระดับคุณภาพการบริหารจัดการโรงเรียนประถมศึกษาช่วยให้เกิดการเรียนรู้ร่วมกัน การพัฒนา แนวปฏิบัติใหม่ ๆ ที่สอดคล้องกับบริบททางสังคมและเทคโนโลยี ซึ่งจำเป็นต่อการอยู่รอดขององค์กร การศึกษาในศตวรรษที่ 21 ความสำคัญขององค์กรแห่งนวัตกรรมคือการเป็นเครื่องมือหลักในการสร้างความสามารถทางการแข่งขันของโรงเรียนประถมศึกษา และสามารถตอบสนองต่อความเปลี่ยนแปลงได้อย่างยั่งยืน เน้นว่าองค์กรที่มีนวัตกรรมจะสามารถพัฒนาองค์ความรู้และส่งเสริมศักยภาพของบุคลากร สร้างแรงจูงใจและความผูกพันในองค์กร และความสำคัญขององค์กรแห่งนวัตกรรมอยู่ที่การพัฒนาขีดความสามารถในการแข่งขันในระดับองค์กร ผ่านการเปลี่ยนแปลงแนวคิด ทักษะ และโครงสร้างที่เอื้อต่อการสร้างสรรค์ส่วนนักการศึกษาต่างประเทศนั้นได้แสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับความสำคัญขององค์กรแห่งนวัตกรรมไว้ว่าองค์กรแห่งนวัตกรรมมีความสำคัญต่อการสร้างขีดความสามารถในการแข่งขันในระยะยาว โดยเฉพาะในยุคของการเปลี่ยนแปลงทางเทคโนโลยีอย่างรวดเร็ว การพัฒนานวัตกรรมช่วยให้องค์กรคงความสามารถในการตอบสนองต่อตลาด หรืออีกนัยหนึ่งองค์กรแห่งนวัตกรรมมีความสำคัญในแง่ที่เป็น

องค์กรที่สามารถพัฒนาและส่งเสริมนวัตกรรมได้อย่างต่อเนื่องจะมีความสามารถในการปรับตัวและยืนหยัดท่ามกลางความเปลี่ยนแปลงทั้งด้านเทคโนโลยีเศรษฐกิจ และสังคม ซึ่งถือเป็นข้อได้เปรียบในการแข่งขัน องค์กรนวัตกรรมมีบทบาทสำคัญในการขับเคลื่อนการเปลี่ยนแปลงเชิงบวก เช่น การสร้างสรรค์ผลิตภัณฑ์ บริการ หรือโมเดลธุรกิจใหม่ ๆ ที่เพิ่มมูลค่าให้แก่ ลูกค้าและสังคม รวมทั้งองค์กรนวัตกรรม คือ แหล่งสร้างองค์ความรู้ใหม่และการพัฒนาโซลูชันที่ยั่งยืนต่อปัญหาในยุคปัจจุบัน จากที่กล่าวมาสรุปได้ว่า องค์กรแห่งนวัตกรรมมีความสำคัญทั้งการเป็นเครื่องมือสร้างความสามารถในการแข่งขัน และเป็นกลไกสำคัญในการขับเคลื่อนการเปลี่ยนแปลงและพัฒนาองค์กรอย่างยั่งยืน ช่วยเสริมสร้างคุณภาพการจัดการศึกษา และการปรับตัวต่อบริบทที่เปลี่ยนแปลง ช่วยให้องค์กรอยู่รอดในโลกที่เปลี่ยนแปลงรวดเร็ว และส่งเสริมบรรยากาศสร้างสรรค์ ความรู้ใหม่ และแรงจูงใจในการทำงาน ทำให้สามารถสร้างคุณค่าและพัฒนา นวัตกรรมได้ต่อเนื่อง

3. องค์ประกอบขององค์กรแห่งนวัตกรรม ในยุคแห่งการเปลี่ยนแปลงที่ขับเคลื่อนด้วยเทคโนโลยี ดิจิทัลและโลกาภิวัตน์ องค์กรต่าง ๆ จำเป็นต้องปรับตัวอย่างรวดเร็วเพื่อให้สามารถดำรงอยู่และแข่งขันได้อย่างยั่งยืน องค์กรแห่งนวัตกรรม (Innovative Organization) จึงกลายเป็นแนวคิดสำคัญในการบริหารจัดการยุคใหม่ โดยเน้นการส่งเสริมบรรยากาศของการสร้างสรรค์ การทดลอง และการเรียนรู้อย่างต่อเนื่อง ซึ่งการพัฒนาองค์กรให้เป็นองค์กรแห่งนวัตกรรมอย่างแท้จริง จำเป็นต้องประกอบด้วยองค์ประกอบที่หลากหลายและสัมพันธ์กันอย่างเป็นระบบ จากการศึกษาแนวคิดของนักวิชาการ มีผู้ให้ความเห็นเกี่ยวกับองค์ประกอบขององค์กรแห่งนวัตกรรม ไว้หลายประการดังนี้ 1) ภาวะผู้นำที่ส่งเสริมการสร้างสรรค์ผู้นำควรมีบทบาทในการสร้างแรงบันดาลใจ และเอื้อต่อการคิดนอกกรอบ ความเป็นองค์กรแห่งนวัตกรรมควรมีองค์ประกอบ 3 ประการ ได้แก่ ภาวะผู้นำสร้างสรรค์ โครงสร้างที่ยืดหยุ่น และระบบสนับสนุนเทคโนโลยีสารสนเทศ วัฒนธรรมองค์กรที่เปิดกว้างองค์กรต้องสร้างวัฒนธรรมที่ยอมรับความล้มเหลว และกระตุ้นการเรียนรู้ 3) โครงสร้างองค์กรที่ยืดหยุ่น การมีโครงสร้างที่ไม่เป็นทางการเกินไป ช่วยให้เกิดความคล่องตัวในการทดลองสิ่งใหม่ 4) การจัดการความรู้ (Knowledge Management) ต้องมีระบบรวบรวม แลกเปลี่ยน และจัดเก็บความรู้เพื่อใช้ในการพัฒนา 5) การพัฒนาบุคลากรอย่างต่อเนื่องสนับสนุนการฝึกอบรมและพัฒนาศักยภาพของบุคลากร 6) การมีส่วนร่วมของบุคลากรทุกระดับ สร้างระบบที่เปิดโอกาสให้ทุกคนมีส่วนในการเสนอไอเดีย 7) ระบบสนับสนุนเทคโนโลยีและนวัตกรรมต้องมีการลงทุนด้านเทคโนโลยีเพื่อสนับสนุนการคิดค้นสิ่งใหม่ นอกจากนี้แล้วองค์ประกอบของโรงเรียนประถมศึกษา แห่งนวัตกรรม ประกอบด้วย 1) ภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรม (Innovative Leadership) ผู้บริหารต้องเป็นผู้นำที่มองการณ์ไกล กล้าเปลี่ยนแปลง เปิดรับแนวคิดใหม่ และสามารถจูงใจบุคลากรให้ร่วมขับเคลื่อน นวัตกรรม 2) วัฒนธรรมการเรียนรู้ (Learning Culture) โรงเรียนประถมศึกษาต้องสร้างบรรยากาศที่เอื้อต่อการเรียนรู้อย่างต่อเนื่อง สนับสนุนให้ครูและนักเรียนกล้าคิด กล้าทำ และกล้าเรียนรู้จากความล้มเหลว 3) การบริหารจัดการเชิงระบบ (Systematic Management) 4) การจัดการภายในโรงเรียนต้องมีความเป็นระบบ โปร่งใส ยืดหยุ่น และสามารถปรับตัวได้ตามความเปลี่ยนแปลงของบริบทสังคมและเทคโนโลยี 5) การใช้เทคโนโลยีเพื่อการเรียนรู้ (Technology for Learning) เทคโนโลยีควรถูกบูรณาการเข้ากับกระบวนการเรียนรู้ การสื่อสาร และการจัดการภายในองค์กรอย่างเหมาะสม 6) การมีส่วนร่วมของทุกภาคส่วน (Stakeholder Participation) เปิดโอกาสให้ครู นักเรียน ผู้ปกครอง ชุมชน และภาคีเครือข่าย เข้ามามีบทบาทในการเสนอแนวคิด การตัดสินใจ และการร่วมพัฒนาโรงเรียน อีกแนวคิดหนึ่งองค์กรแห่งนวัตกรรม มี 10 องค์ประกอบ ได้แก่ วิสัยทัศน์ร่วม โครงสร้างองค์กร บุคคลสำคัญทีมงานที่มีประสิทธิภาพ การฝึกอบรม และพัฒนาบุคลากร การสื่อสาร การมีส่วนร่วมในนวัตกรรมปัจจัยภายนอก บรรยากาศสร้างสรรค์ และ

องค์กรแห่งการเรียนรู้ องค์กรแห่งนวัตกรรมทางการศึกษาอาจองค์ประกอบอื่น ๆ อีก ได้แก่ ภาวะผู้นำ การมีวิสัยทัศน์ร่วม การบริหารเชิงกลยุทธ์ การบริหารและพัฒนาบุคลากร โครงสร้างองค์กรที่เหมาะสม บรรยากาศนวัตกรรม การสื่อสาร ทีมงานที่มีประสิทธิภาพ เทคโนโลยีสารสนเทศ การฝึกอบรมและพัฒนา การสนับสนุน ทรัพยากร การมีส่วนร่วมในนวัตกรรม การแลกเปลี่ยนเรียนรู้ การรับรู้ของบุคคล นิสัย นวัตกรรม การจัดการความรู้ วัฒนธรรมองค์กร องค์กรแห่งการเรียนรู้ และผลลัพธ์ด้านนวัตกรรม และจากการศึกษางานวิจัยของจิตมา วรณศรี (2563, หน้า 245) พบว่า แนวคิดเกี่ยวกับองค์ประกอบของ โรงเรียนประถมศึกษาแห่งนวัตกรรมประกอบด้วย 3 ด้านหลัก ได้แก่ ด้านปัจจัย ด้านกระบวนการและ ด้านผลผลิต ซึ่งสามารถสรุปรายละเอียดได้ดังนี้

3.1 ด้านปัจจัย (Input Factors) ประกอบด้วย ภาวะผู้นำของผู้บริหาร โดยผู้บริหารต้องมีวิสัยทัศน์เชิงนวัตกรรม กล้าตัดสินใจ และสามารถสร้างแรงจูงใจให้บุคลากรมีส่วนร่วมในการพัฒนาโรงเรียน วัฒนธรรมองค์กร โดยการส่งเสริมวัฒนธรรมที่เปิดกว้างต่อการเปลี่ยนแปลงและการเรียนรู้ร่วมกัน ภายในองค์กร ทรัพยากรและสิ่งสนับสนุน โดยการจัดสรรทรัพยากรที่เพียงพอและเหมาะสมเพื่อสนับสนุนการดำเนินกิจกรรมด้านนวัตกรรม

3.2 ด้านกระบวนการ (Process) ประกอบด้วย การบริหารจัดการเชิงระบบ โดยการวางแผน และการดำเนินการอย่างเป็นระบบ โดยเน้นการมีส่วนร่วมของทุกภาคส่วนในโรงเรียน การพัฒนาบุคลากร โดยการส่งเสริมและสนับสนุนการพัฒนาทักษะและความสามารถของครูและบุคลากรทางการศึกษา การใช้เทคโนโลยีสารสนเทศ โดยการนำเทคโนโลยีมาใช้ในการบริหารจัดการและการเรียนการสอน เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพ

3.3 ด้านผลผลิต (Output) ประกอบด้วย ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียน โดยการพัฒนาคุณภาพการเรียนรู้ของนักเรียนให้มีความคิดสร้างสรรค์และสามารถประยุกต์ใช้ความรู้ได้้นวัตกรรมทางการศึกษา โดย การสร้างและพัฒนานวัตกรรมที่เหมาะสมกับบริบทของโรงเรียนและชุมชน ความพึงพอใจของผู้มีส่วนได้ส่วนเสีย โดยการได้รับความพึงพอใจจากนักเรียน ผู้ปกครอง และชุมชนต่อการดำเนินงานของโรงเรียน ซึ่งแนวคิดดังกล่าวเน้นการบูรณาการองค์ประกอบทั้งสามด้านเพื่อพัฒนาโรงเรียนให้เป็นโรงเรียนประถมศึกษาแห่งนวัตกรรมที่สามารถตอบสนองต่อการเปลี่ยนแปลงและความต้องการของสังคม ในศตวรรษที่ 21 ได้อย่างมีประสิทธิภาพ ส่วนแนวคิดของนักวิชาการต่างประเทศ ประกอบด้วย 1) ภาวะผู้นำเพื่อนวัตกรรม (Leadership for Innovation) ผู้นำควรกระตุ้นทีมให้มีเป้าหมายร่วมและ กล้ายอมรับการเปลี่ยนแปลง 2) วัฒนธรรมองค์กร (Organizational Culture) องค์กรควรมีวัฒนธรรมที่เปิดรับแนวคิดใหม่และสนับสนุนความคิดสร้างสรรค์ 3) โครงสร้างองค์กรที่ยืดหยุ่น (Flexible Structures) การมีโครงสร้างแบบไม่ตายตัวเอื้อต่อการทำงานข้ามสายงาน การเรียนรู้ขององค์กร (Learning Orientation) องค์กรควรเป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้ 5) ความมุ่งมั่นของบุคลากร (Employee Involvement) การมีส่วนร่วมของพนักงานเป็นแรงขับเคลื่อนนวัตกรรม 6) การบูรณาการเทคโนโลยี (Technology Integration) ระบบเทคโนโลยีควรถูกออกแบบให้ส่งเสริมนวัตกรรม และ 7) การแลกเปลี่ยนความรู้ (Knowledge Sharing) การแลกเปลี่ยนความรู้ช่วยให้แนวคิดใหม่ถูกต่อยอด จากที่กล่าวมาสรุปได้ว่า องค์ประกอบขององค์กรแห่งนวัตกรรมมีความครอบคลุมในหลากหลายมิติ ตั้งแต่ภาวะผู้นำ วัฒนธรรมองค์กร การมีส่วนร่วมของบุคลากร ไปจนถึงการจัดการความรู้และเทคโนโลยี ซึ่งองค์ประกอบเหล่านี้มีความสัมพันธ์ และส่งเสริมกันอย่างเป็นระบบ หากองค์กรสามารถพัฒนาองค์ประกอบเหล่านี้ได้อย่างครบถ้วน ก็จะสามารถขับเคลื่อนนวัตกรรมและเพิ่มขีดความสามารถในการแข่งขันได้อย่างยั่งยืนในระยะยาวได้

จากการสังเคราะห์องค์ประกอบขององค์กรแห่งนวัตกรรมสู่คุณภาพโรงเรียนประถมศึกษา ในศตวรรษที่ 21 ได้แก่ 1) กลยุทธ์มุ่งนวัตกรรม 2) วัฒนธรรมและบรรยากาศเชิงนวัตกรรม 3) โครงสร้างองค์กรที่เอื้อต่อนวัตกรรม 4) ทีมนวัตกรรม 5) ผู้นำนวัตกรรม 6) ทรัพยากรสนับสนุนนวัตกรรม 7) เครือข่ายนวัตกรรม และ 8) การจัดการความรู้นวัตกรรม โดยมีรายละเอียดขององค์กรแห่งนวัตกรรม (Innovative organization) ซึ่งเป็นองค์กรที่มีการปรับปรุงวิธีการ กลยุทธ์ และเทคโนโลยี มีการเปลี่ยนแปลงทางด้านกระบวนการบริหารจัดการโครงสร้างและลักษณะขององค์กร รวมถึงความคิด วิถีชีวิตการปฏิบัติงาน ที่ก่อให้เกิดสิ่งใหม่ ๆ ที่แตกต่างจากเดิมและเป็นประโยชน์ขึ้นมาและนำไปสู่ความสำเร็จ สร้างคุณค่าแห่งองค์กร โดยได้รับการยอมรับและนำไปใช้เป็นแนวทางปฏิบัติแก่บุคคลหรือหน่วยงานอื่น ๆ ได้ โดยมีองค์ประกอบ และตัวชี้วัดองค์กรแห่งนวัตกรรม

1) กลยุทธ์มุ่งนวัตกรรม เป็นการกำหนด วิสัยทัศน์ พันธกิจ และเป้าหมายที่ชัดเจน ในการส่งเสริมและสนับสนุนนวัตกรรมภายในโรงเรียน เพื่อสร้างแนวทางการพัฒนาที่เป็นระบบและสามารถนำไปปฏิบัติได้จริง

2) วัฒนธรรมและบรรยากาศเชิงนวัตกรรม เป็นการสร้างบรรยากาศเชิงนวัตกรรม ที่ส่งเสริมความคิดสร้างสรรค์ การยอมรับความเสี่ยง และการเรียนรู้จากความล้มเหลว รวมทั้งการส่งเสริมการทำงานร่วมกัน การสนับสนุนจากผู้บริหาร และการเปิดรับแนวคิดใหม่และการปรับตัว

3) โครงสร้างองค์กรที่เอื้อต่อนวัตกรรม เป็นการออกแบบและบริหารจัดการองค์กร ในลักษณะที่ส่งเสริมการพัฒนานวัตกรรม โดยสร้างความยืดหยุ่น สนับสนุนทรัพยากรและการทำงานร่วมกัน อย่างเป็นระบบและเปิดโอกาสให้บุคลากรมีส่วนร่วมในการสร้างสรรค์สิ่งใหม่ ๆ อย่างต่อเนื่อง

4) ทีมนวัตกรรม เกี่ยวข้องกับกลุ่มบุคลากรที่มีความหลากหลายด้านความรู้ ทักษะและประสบการณ์ ซึ่งทำงานร่วมกันเพื่อ คิดค้น พัฒนา สร้างสรรค์ และส่งเสริมนวัตกรรมการเรียนการสอน โดยมีเป้าหมายในการ ปรับปรุงการเรียนการสอน กระบวนการบริหาร หรือสิ่งแวดล้อมทางการศึกษา ให้มีประสิทธิภาพและทันสมัย

5) ผู้นำนวัตกรรม ได้แก่ บุคคลที่มีบทบาทสำคัญในการ ส่งเสริม สนับสนุน และขับเคลื่อน นวัตกรรม ภายในโรงเรียน โดยใช้วิสัยทัศน์ ความคิดสร้างสรรค์ ภาวะผู้นำ และส่งเสริมสนับสนุน เพื่อสร้างบรรยากาศที่เอื้อต่อการพัฒนาและปรับปรุงการเรียนการสอน รวมถึงโครงสร้างองค์กรให้มีความทันสมัย และเหมาะสมกับการเปลี่ยนแปลงของสังคม

6) ทรัพยากรสนับสนุนนวัตกรรม เกี่ยวข้องกับสิ่งที่จำเป็นและถูกจัดสรรเพื่อส่งเสริมและ สนับสนุนการคิดค้น ทดลอง และพัฒนานวัตกรรม ภายในโรงเรียน ซึ่งรวมถึง งบประมาณเทคโนโลยีและการสื่อสาร บุคลากร สื่อการเรียนรู้และโครงสร้างพื้นฐาน ที่ช่วยให้การดำเนินงานด้านนวัตกรรมเป็นไปได้อย่างมีประสิทธิภาพ

7) เครือข่ายนวัตกรรม เป็นระบบความร่วมมือระหว่าง โรงเรียน องค์กรภายนอกสถาบันการศึกษา ภาคธุรกิจ ชุมชน ที่ทำงานร่วมกันเพื่อ แลกเปลี่ยนความรู้ ทรัพยากร และแนวปฏิบัติที่ดี ในการพัฒนานวัตกรรมด้านการศึกษาโดยเครือข่ายนี้ช่วยให้โรงเรียนสามารถเข้าถึงเทคโนโลยี แนวคิดใหม่ ๆ และโอกาสในการพัฒนานวัตกรรม ได้อย่างมีประสิทธิภาพ

8) การจัดการความรู้นวัตกรรม เป็นกระบวนการบริหารจัดการ องค์ความรู้เกี่ยวกับนวัตกรรม อย่างเป็นระบบ โดยมุ่งเน้นการ สร้าง จัดเก็บ แลกเปลี่ยน และนำความรู้ไปใช้ เพื่อพัฒนาและส่งเสริม นวัตกรรมภายในโรงเรียน ให้เกิดประสิทธิภาพและความยั่งยืน

4. การพัฒนารูปแบบองค์กรแห่งนวัตกรรม จากการศึกษาเอกสารและแนวคิดของนักวิชาการ ทั้งชาวไทยและต่างประเทศ ต่างให้แนวคิดไว้อย่างหลากหลายดังนี้ ขวัญชนก แสงทามั่ง (2563) ได้วิจัยเกี่ยวกับรูปแบบการพัฒนาโรงเรียนประถมศึกษาสู่ โรงเรียนประถมศึกษาแห่งนวัตกรรมสำหรับโรงเรียน ประถมศึกษาขั้นพื้นฐาน พบว่า มีองค์ประกอบ 7 ด้าน ได้แก่ หลักการของรูปแบบ ผลผลิตองค์กร ผลลัพธ์ และเงื่อนไขความสำเร็จ และคู่มือการใช้รูปแบบการพัฒนาโรงเรียนประถมศึกษาสู่องค์กรแห่งนวัตกรรม อนุพงษ์ ชุมแวงวาปี (2560) ได้ศึกษาวิจัยพบว่า รูปแบบองค์กรแห่งนวัตกรรมสำหรับโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน พบว่า ได้พัฒนารูปแบบองค์กรแห่งนวัตกรรม ที่มีองค์ประกอบหลัก 4 ด้าน และ 8 ขั้นตอน ดังนี้

4.1 การวางแผนองค์กร ประกอบด้วย การเตรียมความพร้อมโดยผู้บริหาร การกำหนด วิสัยทัศน์ร่วมเชิงนวัตกรรม และการวางแผนเชิงกลยุทธ์

4.2 การนำองค์กร โดยใช้ภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมและขับเคลื่อนการพัฒนาการศึกษา โดยใช้นวัตกรรม

4.3 การจัดการองค์กร ประกอบด้วย การจัดโครงสร้างองค์กร การมุ่งเน้นการดำเนินงาน เชิงกลยุทธ์สู่ความเป็นองค์กรแห่งนวัตกรรม

4.4 การควบคุมองค์กร โดยการตรวจสอบและประเมินผล และการปรับปรุงและพัฒนา นอกจากนี้งานวิจัยยังระบุปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อความเป็นองค์กรแห่งนวัตกรรม ได้แก่ ภาวะผู้นำเชิง นวัตกรรม การพัฒนานักนวัตกรรม การทำงานเป็นทีมที่มีประสิทธิภาพ โครงสร้างองค์กรที่เหมาะสม วัฒนธรรมองค์กรที่ส่งเสริมนวัตกรรม และบรรยากาศองค์กรที่สร้างสรรค์ ซึ่งปัจจัยเหล่านี้สามารถอธิบาย ความแปรปรวนของความเป็นองค์กรแห่งนวัตกรรมได้ถึงร้อยละ 93

สำหรับกระบวนการพัฒนาองค์กรแห่งนวัตกรรมนั้น Tidd & Bessant (2023, p. 117) ได้เสนอ ว่ากระบวนการควรประกอบด้วย 3 ระยะหลัก ได้แก่ การรับรู้และวิเคราะห์บริบทขององค์กร (Sensing & Scanning) การออกแบบนวัตกรรมที่เหมาะสม (Design & Implementation) และการปรับใช้และ ประเมินผล (Adoption & Evaluation) โดยมีขั้นตอนการพัฒนารูปแบบองค์กรแห่งนวัตกรรม ดังที่ อนุพงษ์ ชุมแวงวาปี (2560, หน้า 213) ระบุว่า มี 8 ขั้นตอนหลัก ได้แก่ วิเคราะห์บริบทขององค์กร กำหนด เป้าหมายการพัฒนา ออกแบบรูปแบบองค์กร ตรวจสอบความเหมาะสมของรูปแบบ ทดลองใช้รูปแบบ ประเมินผลการทดลอง ปรับปรุงรูปแบบ และนำรูปแบบไปใช้จริงโดยที่ขั้นตอนดังกล่าวสอดคล้องกับ แนวคิดของ Anderson et al. (2020 หน้า 12) ที่เสนอว่า การพัฒนารูปแบบควรมีความยืดหยุ่น และสามารถปรับเปลี่ยนได้ตามสภาพแวดล้อม และรวมทั้งสอดคล้องกับแนวคิดของจิตมา วรณศรี (2563, หน้า 245) ได้เสริมว่า องค์กรควรมีการบริหารจัดการนวัตกรรมอย่างเป็นระบบโดยเริ่มตั้งแต่การสร้าง แนวคิดนวัตกรรม การทดลองใช้ ไปจนถึงการประเมินผลและขยายผลจากการศึกษาเอกสารและงานวิจัย เกี่ยวกับการพัฒนารูปแบบองค์กรแห่งนวัตกรรมของโรงเรียนประถมศึกษาโดยส่วนใหญ่แล้ว สามารถ อธิบายได้ว่าเป็นกระบวนการที่ออกแบบเพื่อยกระดับองค์กรให้สามารถสร้างนวัตกรรมได้อย่างต่อเนื่อง ทั้งในด้านโครงสร้าง วัฒนธรรม บุคลากร และเทคโนโลยีโดยมีองค์ประกอบที่สำคัญและแนวทาง การพัฒนาหลัก ดังนี้

1. กำหนดวิสัยทัศน์และพันธกิจที่เน้นนวัตกรรม องค์กรต้องมีเป้าหมายชัดเจนในการเป็นผู้นำ ด้านนวัตกรรม โดยวิสัยทัศน์ควรสะท้อนความมุ่งมั่นในการสร้างสรรค์และพัฒนาอย่างต่อเนื่อง (Tidd & Bessant, 2023, p. 27)

2. พัฒนาโครงสร้างองค์กรให้ยืดหยุ่น ลดขั้นตอนและลำดับชั้นในการบริหาร เปิดโอกาสให้ทีมงานสามารถทำงานข้ามสายงานหรือจัดตั้งทีมเฉพาะกิจเพื่อทดลองไอเดียใหม่ ๆ (ภารดี อนันต์นารี, 2564, หน้า 45-46)

3. เสริมสร้างวัฒนธรรมแห่งการเรียนรู้และยอมรับความล้มเหลว สนับสนุนการเรียนรู้จากความผิดพลาด กระตุ้นให้บุคลากรกล้าคิด กล้าทำ และกล้าลองสิ่งใหม่ (Anderson et al., 2020, p. 14; วิชญ์ธนัท กลิ่นเกษร, 2565, หน้า 89)

4. พัฒนาภาวะผู้นำแบบส่งเสริมนวัตกรรม ผู้นำควรมีบทบาทในการสร้างแรงจูงใจสื่อสารเป้าหมาย และสนับสนุนแนวคิดใหม่ของบุคลากร (Mumford, 2021, p. 161)

5. ใช้เทคโนโลยีและข้อมูลเป็นเครื่องมือสนับสนุน องค์กรต้องเลือกใช้เทคโนโลยีที่เหมาะสมกับบริบท และมีระบบสารสนเทศที่เอื้อต่อการรวบรวม วิเคราะห์ และแบ่งปันความรู้ (OECD, 2022, p. 88)

6. ส่งเสริมการมีส่วนร่วมของบุคลากรทุกระดับ สร้างระบบหรือกิจกรรมที่เอื้อให้พนักงานมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ เสนอไอเดีย และทดลองนวัตกรรมใหม่ ๆ (ธนกร นาคะอินทร์, 2564, หน้า 60)

7. สร้างกลไกการประเมินและปรับปรุงนวัตกรรมอย่างต่อเนื่อง ออกแบบกระบวนการสะท้อนผลการดำเนินงาน ทบทวนแนวคิด และปรับปรุงอย่างเป็นระบบ (Tidd & Bessant, 2023, p. 42)

การพัฒนาองค์กรแห่งนวัตกรรมไม่ใช่เพียงการปรับโครงสร้างหรือใช้เทคโนโลยีใหม่ แต่เป็นการเปลี่ยนแปลง “แนวคิด วัฒนธรรม และวิธีการทำงาน” ของทั้งองค์กรให้เอื้อต่อการสร้างนวัตกรรมอย่างยั่งยืน และจากผลการศึกษาและสังเคราะห์รูปแบบองค์กรแห่งนวัตกรรมสู่คุณภาพโรงเรียนประถมศึกษาในศตวรรษที่ 21 พบว่า มีองค์ประกอบที่มีผู้ให้แนวคิดตั้งแต่ร้อยละ 50 หรือตั้งแต่ 8 คนขึ้นไป จำนวน 10 องค์ประกอบ ได้แก่ 1) การวิเคราะห์ข้อมูล 2) วางแผนองค์กร 3) การนำองค์กร 4) การจัดการองค์กร 5) การผลิตใช้นวัตกรรมและเผยแพร่ผลงานองค์กร 6) การประเมินและควบคุมองค์กร 7) การเชื่อมโยงเครือข่ายและการมีส่วนร่วม 8) การสร้างวัฒนธรรมองค์กรแห่งนวัตกรรม 9) การสนับสนุนทรัพยากรและเทคโนโลยีเพื่อนวัตกรรม และ 10) การพัฒนาศักยภาพครูและบุคลากรด้านนวัตกรรม โดยมีรายละเอียดของรูปแบบองค์กรนวัตกรรมเพื่อพัฒนาคุณภาพโรงเรียนประถมศึกษาในศตวรรษที่ 21 เพื่อให้เป็นองค์กรที่สนับสนุนการคิดสร้างสรรค์ การสร้างนวัตกรรม และการพัฒนาคุณภาพอย่างต่อเนื่อง ขั้นตอนการดำเนินงานมีดังนี้ (พลธาวิณ วัชรพรธำรง, 2568, หน้า 21-22)

1. การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงลึก มี 3 ขั้นตอน ได้แก่ 1) การประเมินศักยภาพองค์กร 2) ศึกษาความต้องการของผู้มีส่วนเกี่ยวข้อง และ 3) ศึกษาองค์ประกอบและตัวชี้วัดความเป็นองค์กรแห่งนวัตกรรม

2. การวางแผนองค์กร มี 3 ขั้นตอน ได้แก่ 1) การเตรียมความพร้อมโดยผู้บริหาร 2) การกำหนดวิสัยทัศน์และเป้าหมาย และ 3) การวางแผนเชิงกลยุทธ์การดำเนินงานสู่การเป็นองค์กรแห่งนวัตกรรมสู่คุณภาพโรงเรียนประถมศึกษาในศตวรรษที่ 21

3. การนำองค์กร มี 4 ขั้นตอน ได้แก่ 1) ภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรมและสร้างสรรค์ 2) การอบรมพัฒนาความรู้และทักษะให้แก่บุคลากร 3) การสนับสนุนเทคโนโลยีและแพลตฟอร์มออนไลน์และ 4) สร้างความเข้าใจในแนวทางการปฏิบัติงาน

4. การจัดการองค์กร มี 5 ขั้นตอน ได้แก่ 1) การออกแบบรูปแบบองค์กรแห่งนวัตกรรม 2) การจัดโครงสร้างองค์กรและการสื่อสารภายใน 3) การสร้างกลไกสนับสนุนนวัตกรรม 4) การพัฒนาชุมชนแห่งการเรียนรู้ (PLC) และโรงเรียนในฐานะชุมชนแห่งการเรียนรู้ (SLC) และ 5) การขับเคลื่อนโดยใช้กลยุทธ์สู่การเป็นองค์กรแห่งนวัตกรรม

5. การผลิต ใช้นวัตกรรมและเผยแพร่ผลงานองค์กร มี 5 ขั้นตอน ได้แก่ 1) การส่งเสริมการผลิตนวัตกรรม 2) การจัดทำวิธีปฏิบัติที่เป็นเลิศ/การพัฒนานวัตกรรม 3) การประกวดคัดเลือกนวัตกรรม 4) การแลกเปลี่ยนเรียนรู้ และ 5) การเผยแพร่ผลงานนวัตกรรม

6. การประเมินและควบคุมองค์กร มี 4 ขั้นตอน ได้แก่ 1) การนิเทศ กำกับและติดตาม 2) การตรวจสอบและประเมินผล 3) การทบทวนการดำเนินงาน (AAR) และ 4) การปรับปรุงและพัฒนา

7. การเชื่อมโยงเครือข่ายและการมีส่วนร่วม มี 3 ขั้นตอน ได้แก่ 1) การสร้างพันธมิตรกับโรงเรียนประถมศึกษาและหน่วยงาน 2) การสร้างความร่วมมือกับชุมชนและสังคม 3) การสร้างเครือข่ายนวัตกรรมและสื่อสังคมออนไลน์

8. การสร้างวัฒนธรรมองค์กรแห่งนวัตกรรม มี 4 ขั้นตอน ได้แก่ 1) การปลูกฝังแนวคิดนวัตกรรมในองค์กร 2) การสร้างระบบจูงใจและยอมรับความสำเร็จ 3) การเรียนรู้ตลอดชีวิต และ 4) การพัฒนาอย่างยั่งยืนโดยบูรณาการนวัตกรรม

9. การสนับสนุนทรัพยากรและเทคโนโลยีเพื่อนวัตกรรม มี 5 ขั้นตอน ได้แก่ 1) การจัดสรรงบประมาณเพื่อพัฒนานวัตกรรม 2) การจัดหาเทคโนโลยีที่ทันสมัยและพัฒนานวัตกรรม 3) การจัดสรรพื้นที่และเวทินวัตกรรม 4) การพัฒนาความรู้เทคโนโลยีเพื่อนวัตกรรม และ 5) การจัดระบบการเข้าถึงข้อมูลและเทคโนโลยีเพื่อนวัตกรรม

10. การพัฒนาศักยภาพครูและบุคลากรด้านนวัตกรรม มี 4 ขั้นตอน ได้แก่ 1) การพัฒนาทักษะด้านนวัตกรรมและทักษะการคิด 2) การจัดระบบเพื่อพัฒนางาน 3) การเรียนรู้ผ่านช่องทางที่หลากหลาย และ 4) การศึกษาดูงานด้านนวัตกรรม

จากที่กล่าวมาสรุปได้ว่า กระบวนการพัฒนาองค์กรแห่งนวัตกรรมนั้นมีแนวทาง ได้แก่ กำหนดวิสัยทัศน์และพันธกิจที่เน้นนวัตกรรม พัฒนาโครงสร้างองค์กรให้ยืดหยุ่น ลดขั้นตอนและลำดับชั้นในการบริหาร เสริมสร้างวัฒนธรรมแห่งการเรียนรู้และยอมรับความล้มเหลว พัฒนาภาวะผู้นำแบบส่งเสริมนวัตกรรม ใช้เทคโนโลยีและข้อมูลเป็นเครื่องมือสนับสนุน ส่งเสริมการมีส่วนร่วมของบุคลากรทุกระดับ สร้างระบบหรือกิจกรรมที่เอื้อให้พนักงาน มีส่วนร่วมในการตัดสินใจ เสนอไอเดีย และทดลองนวัตกรรมใหม่ ๆ และสร้างกลไกการประเมินและปรับปรุงนวัตกรรมอย่างต่อเนื่อง ออกแบบกระบวนการสะท้อนผลการดำเนินงาน ทบทวนแนวคิด และปรับปรุงอย่างเป็นระบบ และขั้นตอนการดำเนินงานประกอบด้วย การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงลึก การวางแผนองค์กร การนำองค์กร การจัดการองค์กร การผลิตใช้นวัตกรรมและเผยแพร่ผลงานองค์กร การประเมินและควบคุมองค์กร การเชื่อมโยงเครือข่ายและการมีส่วนร่วม การสร้างวัฒนธรรมองค์กรแห่งนวัตกรรม การสนับสนุนทรัพยากรและเทคโนโลยีเพื่อนวัตกรรม และการพัฒนาศักยภาพครูและบุคลากรด้านนวัตกรรม

การพัฒนาคุณภาพโรงเรียนประถมศึกษาในศตวรรษที่ 21

คุณภาพโรงเรียนประถมศึกษาในศตวรรษที่ 21 ซึ่งโรงเรียนที่มีคุณภาพในศตวรรษที่ 21 ต้องเป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้ (Learning Organization) ที่มีสภาพแวดล้อมทางกายภาพและจิตใจที่เอื้อต่อการเรียนรู้ มีการใช้เทคโนโลยีเพื่อเสริมสร้างประสบการณ์ทางการเรียนรู้ และส่งเสริมการมีส่วนร่วมของทุกภาคส่วนในชุมชน โรงเรียนประถมศึกษาควรมีโครงสร้างพื้นฐานที่รองรับการเรียนรู้ตลอดชีวิต เช่น ห้องเรียนดิจิทัล ห้องสมุดอิเล็กทรอนิกส์ และพื้นที่สร้างสรรค์ (Maker Space) นอกจากนี้ยังต้องมีระบบประกันคุณภาพที่เข้มแข็ง และมุ่งเน้นการประเมินเพื่อพัฒนา ไม่ใช่เพียงเพื่อการตรวจสอบ โดยด้านคุณภาพโรงเรียนประถมศึกษาที่เกิดจากการใช้รูปแบบองค์กรแห่งนวัตกรรม จะมีลักษณะและลักษณะเฉพาะ

ที่โรงเรียนประถมศึกษาที่สร้างขึ้นจากการนำแนวคิดรูปแบบองค์กรแห่งนวัตกรรมมาปรับใช้ในการบริหารจัดการและการพัฒนาการศึกษา ซึ่งจะช่วยยกระดับคุณภาพในด้านการเรียนรู้ของนักเรียน ด้านคุณภาพครูและบุคลากร ด้านคุณภาพการบริหารจัดการ ด้านคุณภาพวัฒนธรรมองค์กรและสภาพแวดล้อม และคุณภาพด้านชุมชนและสังคม รวมทั้งคุณภาพและมาตรฐานการดำเนินงานด้านนวัตกรรม มีผลงานนวัตกรรม ทั้งด้านนวัตกรรมหลักสูตร การบริหารจัดการ การจัดการเรียนรู้ และการนิเทศติดตามและประเมินผล ทำให้มีผลงานนวัตกรรมและวิธีปฏิบัติที่เป็นเลิศอย่างหลากหลายและเป็นที่ยอมรับ ซึ่งโรงเรียนมีสภาพแวดล้อมที่เอื้อต่อการเรียนรู้และนวัตกรรม บริหารจัดการและการเรียนการสอน โดยใช้เทคโนโลยีดิจิทัล มีหลักสูตรและกิจกรรมที่สอดคล้องกับศตวรรษที่ 21 มีการบูรณาการทางวิชาการกับการปฏิบัติจริง มีระบบการวัดผลประเมินผลที่เน้นพัฒนาการของผู้เรียน การสร้างเครือข่ายความร่วมมือผู้ปกครอง ชุมชน และหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ส่งเสริมและพัฒนาครูและบุคลากรมีสมรรถนะด้านวิจัยและนวัตกรรม และกำหนดเป้าหมายและแนวทางการบริหารจัดการที่สอดคล้องกับการเปลี่ยนแปลงของโลก ในอนาคตต่อไป (ขวัญชนก แสงทานัง, 2563, หน้า 156)

สรุปได้ว่า โรงเรียนประถมศึกษาในศตวรรษที่ 21 ที่มีคุณภาพต้องเป็นองค์กรแห่งการเรียนรู้ (Learning Organization) โดยมีสภาพแวดล้อมทางกายภาพและจิตใจที่เอื้อต่อการเรียนรู้ ใช้เทคโนโลยีดิจิทัลเพื่อเสริมสร้างประสบการณ์การเรียนรู้ และส่งเสริมการมีส่วนร่วมของผู้เรียน ครู ผู้ปกครอง ชุมชน และหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง โรงเรียนควรมีโครงสร้าง พื้นฐานรองรับการเรียนรู้ตลอดชีวิต เช่น ห้องเรียนดิจิทัล ห้องสมุดอิเล็กทรอนิกส์ และพื้นที่สร้างสรรค์ (Maker Space) การพัฒนาคุณภาพเกิดจากการนำแนวคิดองค์กรแห่งนวัตกรรม มาประยุกต์ใช้ในการบริหารจัดการและพัฒนาการศึกษา ทำให้โรงเรียนสามารถยกระดับคุณภาพในหลายด้าน ได้แก่ การเรียนรู้ของนักเรียน คุณภาพครูและบุคลากร การบริหารจัดการ วัฒนธรรมองค์กรและสภาพแวดล้อม ชุมชนและสังคม รวมถึงมาตรฐานการดำเนินงานด้านนวัตกรรม โรงเรียนมีหลักสูตรและกิจกรรมสอดคล้องกับศตวรรษที่ 21 บูรณาการวิชาการกับการปฏิบัติจริง ใช้เทคโนโลยีในการจัดการเรียนการสอน มีระบบประเมินผลเน้นพัฒนาการผู้เรียน ส่งเสริมเครือข่ายความร่วมมือและพัฒนาครูและบุคลากรด้านวิจัยและนวัตกรรม ทั้งนี้กำหนดเป้าหมายและแนวทางการบริหารที่สอดคล้องกับการเปลี่ยนแปลงของโลก ทำให้โรงเรียนสามารถสร้างผลงานนวัตกรรมและแนวปฏิบัติที่เป็นเลิศและยั่งยืน

แนวทางการดำเนินงานด้านองค์กรแห่งนวัตกรรมกับการพัฒนาคุณภาพโรงเรียนประถมศึกษาในศตวรรษที่ 21

การพัฒนาโรงเรียนให้มีคุณภาพนั้นจำเป็นต้องดำเนินงานภายใต้แนวคิด องค์กรแห่งนวัตกรรม (Innovative Organization) ซึ่งมุ่งสร้างสภาพแวดล้อมการเรียนรู้ที่เอื้อต่อการคิดสร้างสรรค์ การทดลอง และการประยุกต์ใช้ความรู้ การดำเนินงานเพื่อให้โรงเรียนประถมศึกษาเป็นองค์กรแห่งนวัตกรรมที่สร้างองค์ความรู้ใหม่ มีคุณภาพสูง และสามารถนำไปใช้ประโยชน์ได้จริง ทั้งในด้านการเรียนการสอน การบริหารจัดการ การพัฒนาครู และการมีส่วนร่วมของชุมชน สร้างผลสัมฤทธิ์ทางการศึกษาอย่างยั่งยืน ในศตวรรษที่ 21 มีแนวทางดังนี้ (จิตติมา วรณศรี, 2563, หน้า 11-12)

1. ด้านการพัฒนาภาวะผู้นำเชิงนวัตกรรม มุ่งพัฒนาให้ผู้บริหารควรมีวิสัยทัศน์และกลยุทธ์ การทดลองนวัตกรรม และการสร้างแรงจูงใจให้ครูและบุคลากรได้ริเริ่มพัฒนานวัตกรรมอย่างหลากหลาย
2. ด้านการพัฒนาสภาพแวดล้อมการเรียนรู้และวัฒนธรรมองค์กร โดยการพัฒนาด้านกายภาพให้มีห้องเรียนดิจิทัล

ห้องสมุดอิเล็กทรอนิกส์ บรรยายาศที่เอื้อต่อการแลกเปลี่ยนความคิดเห็น การร่วมมือ และการเรียนรู้แบบกลุ่ม เพื่อสร้างวัฒนธรรมองค์กรที่เน้นนวัตกรรมและความคิดสร้างสรรค์

3. ด้านการพัฒนาหลักสูตรและกระบวนการเรียนการสอน โดยพัฒนาหลักสูตรให้สอดคล้องกับศตวรรษที่ 21 เน้นการประยุกต์ความรู้เชิงวิชาการกับการปฏิบัติจริง ใช้เทคโนโลยีดิจิทัล สื่อการเรียนรู้ และกิจกรรมสร้างสรรค์ เพื่อพัฒนาทักษะคิดวิเคราะห์ การแก้ปัญหา การสื่อสาร และการทำงานร่วมกัน

4. ด้านการพัฒนาครูและบุคลากร เน้นการพัฒนาสมรรถนะด้านการวิจัยและนวัตกรรม พัฒนาทักษะการออกแบบการเรียนรู้ การใช้สื่อและเทคโนโลยี รวมถึงการประเมินผลเพื่อพัฒนาการเรียนรู้ของผู้เรียนอย่างหลากหลาย

5. ด้านการประเมินและติดตามผล ใช้ระบบประกันคุณภาพและเครื่องมือประเมินที่เน้นการพัฒนา ไม่ใช่เพียงตรวจสอบ เพื่อวิเคราะห์ผลลัพธ์ของนวัตกรรมและปรับปรุงแนวทางการบริหารและการจัดการเรียนการสอนอย่างต่อเนื่อง

6. การสร้างเครือข่ายและความร่วมมือ โดยการส่งเสริมความร่วมมือระหว่างครู นักเรียน ผู้ปกครอง ชุมชน และหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง เพื่อแลกเปลี่ยนองค์ความรู้ นวัตกรรม วิถีปฏิบัติที่ดีที่สุด สำหรับการนำไปใช้พัฒนาคุณภาพการศึกษา

7. การใช้ข้อมูลและเทคโนโลยีสนับสนุนการตัดสินใจ โดยนำระบบข้อมูลดิจิทัลและการวิเคราะห์ข้อมูลมาใช้ในการวางแผน การติดตามผล และการปรับปรุงกระบวนการเรียนการสอนให้มีประสิทธิภาพ และเกิดประสิทธิผลสูงสุดต่อผู้เรียน

จากที่กล่าวมาสรุปได้ว่า องค์กรแห่งนวัตกรรมกับการพัฒนาคุณภาพโรงเรียนประถมศึกษา ในศตวรรษที่ 21 มีความสัมพันธ์กัน โดยที่องค์กรแห่งนวัตกรรมจะมีกลไกภายในที่สอดคล้องโดยตรงกับความต้องการของการศึกษาในศตวรรษที่ 21 ทั้งในด้านบุคลากร ระบบ และบริการทางการศึกษา เช่น วัฒนธรรมการเรียนรู้ คุณลักษณะผู้เรียนในศตวรรษที่ 21 ความคล่องตัว และความยืดหยุ่น การปรับตัว ต่อเทคโนโลยีและสังคม การใช้ข้อมูลและเทคโนโลยี การเรียนรู้ดิจิทัล การทำงานร่วมกัน ดังนั้น ความสัมพันธ์นี้คือองค์กรแห่งนวัตกรรมเป็น “เงื่อนไขตั้งต้น” ที่ทำให้สถานศึกษาสามารถผลิตผู้เรียนที่มีทักษะในศตวรรษที่ 21 ได้จริง โดยที่องค์กรแห่งนวัตกรรมนั้นจะช่วยพัฒนาคุณภาพโรงเรียนประถมศึกษา ในศตวรรษที่ 21 ในด้านการพัฒนานวัตกรรมการจัดการเรียนรู้ที่เป็น Active Learning การเสริมสร้าง ศักยภาพครูผ่านกิจกรรมชุมชนแห่งการเรียนรู้ การแลกเปลี่ยนเรียนรู้ในนวัตกรรม และวิถีปฏิบัติที่เป็นเลิศ เกิดเป็นวัฒนธรรมความคิดสร้างสรรค์ การใช้เทคโนโลยี การทำงานร่วมกัน การบริหารจัดการข้อมูล และการพัฒนาอย่างต่อเนื่อง ซึ่งสถานศึกษาจะสามารถผลิตผู้เรียนที่มีทักษะศตวรรษที่ 21 ได้ก็ต่อเมื่อองค์กร มีลักษณะเป็น “องค์กรแห่งนวัตกรรม” ในทุกระดับ ตั้งแต่การบริหาร การสอนจนถึงวัฒนธรรมการเรียนรู้ ร่วมกันทำให้โรงเรียนประถมศึกษาสามารถปรับตัวทันต่อการเปลี่ยนแปลงได้

เอกสารอ้างอิง

ขวัญชนก แสงท้านง. (2563). การพัฒนาองค์ประกอบและตัวบ่งชี้องค์กรแห่งนวัตกรรมการศึกษา.

วารสารวิจัยและพัฒนา มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา, 12(4), 156–157.

จิตติมา วรณศรี. (2563). การจัดการนวัตกรรมในองค์กรการศึกษา. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

- ธนกร นาคะอินทร์. (2564). ผลการเสริมสร้างทักษะการคิดเชิงนวัตกรรมของเด็กปฐมวัยโดยใช้กิจกรรมการเรียนรู้แบบโครงงานร่วมกับการจัดการเรียนรู้แบบร่วมมือ. (วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตร์มหาบัณฑิต). ชลบุรี: มหาวิทยาลัยบูรพา.
- พลธาวิณ วัชรพรธำรงค์. (2568). การพัฒนารูปแบบองค์กรแห่งนวัตกรรมสู่คุณภาพสถานศึกษาในศตวรรษที่ 21 ของโรงเรียนอนุบาลบางละมุง สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาชลบุรี เขต 3. ชลบุรี : โรงเรียนอนุบาลบางละมุง จังหวัดชลบุรี.
- ภารดี อนันต์นาวิ. (2564). องค์กรแห่งนวัตกรรมการศึกษา: การบริหารจัดการเพื่อพัฒนาองค์กรการศึกษาที่มีความคิดสร้างสรรค์และนวัตกรรม. วารสารการบริหารการศึกษา, 15(2), 45–47.
- วิษณุธนัท กลิ่นเกษร. (2565). การพัฒนากิจกรรมการเรียนรู้ภาษาอังกฤษด้วยวิธีการสอน SQ4R ผ่านแพลตฟอร์มออนไลน์เพื่อส่งเสริมความสามารถในการอ่านจับใจความสำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1. (วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตร์มหาบัณฑิต). พิษณุโลก: มหาวิทยาลัยนเรศวร.
- อนุพงษ์ ชุมแวงวาปี. (2560). การพัฒนารูปแบบองค์กรแห่งนวัตกรรมของโรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน. (วิทยานิพนธ์ปรัชญาดุษฎีบัณฑิต). ชลบุรี: มหาวิทยาลัยบูรพา.
- Anderson, N., Potočník, K., & Zhou, J. (2020). Innovation and creativity in organizations: A state-of-the-science review, prospective commentary, and guiding framework. *Journal of Management*, 46(1), 11–45.
- Mumford, M. D. (2021). *Handbook of organizational creativity*. MA: Academic Press.
- OECD. (2022). Future of education and skills 2030: OECD learning compass 2030. OECD Publishing. Retrieved from <https://www.oecd.org/education/2030-project/>
- Tidd, J., & Bessant, J. (2023). *Managing innovation: Integrating technological, market and organizational change*. (8th ed.). NJ: John Wiley & Sons.